THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, President. Gen. Mgr. H. HIRSH, Editor

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

67 Elizabeth Street Telephone Main 4582

SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR

SINGLE COPY 1c.

Entered as Second Class Mail Matter at G.P.O. Toronto, Ontario January 22nd 1913

אויסוואנדערונג אדער פערניכטונג

די לאנדאן "טיימס" ברענגט א בעריכט פון רוסלאנד, אז סאזאנאָוו, ער רוסישער מיניסטער פון אויסערען, האט אפענהערציג ערקלערהרט צו יהרען א קאָרעספאנדענט, אז די רוסישע אידען דאַרפען ניט האבען קיין דום האפנונג אויף זשועות, ווייל רוסלאנד האט עס ניט בדעה זיי צו געבען רעכטן זי זי וועט איהר בעשלוס קיינמאהל ניט ענדערען.

פון א צווייטען פלאץ דערוויסען מיר זיך, אז די "רוסקאיע סלאווא" האט אפען ערקלערהרט, דאס רוסלאנד האט געצוואונגען איהרע אלייעס צו ענטפערען איהר דריי הונדערט מיליאן דאָלאר אין. די לעצטע האבען זיך ניט געקענט הערען און זיי האבען עס איהר גענעבען.

פון דיעזע צוויי בעריכטען דערוויסען מיר זיך, זיי פאלש מיר אידען האבען פערשטאנען רוסלאנד און זיי פאלש מיר האבען געדענקט וועגען רוסלאנד אין פראנקרייך.

רוסלאנד איז פון אונז צופיעל פערדאמט געוואָרען פאר איהרע רשעות, ווי אונז און איהרע אלייעס זיינען פון אונז צופיעל קריטיקירט געוואָרען פאר זייערע גלייכגילטיגקייט צו אונזער שיקזאל אין רוסלאנד.

דאס זעלבע האט אונז אויך געערגערט די האנדלונג פון די אידישע וועלט פינאנסירען, וואָרום זיי, וועניגסטענס, ווילען ניט ריידען א וואָרט קעגען די רוסישע רציחות און זיי פאדערען ניט אויף זייערע רעגיערונגען דן מאקי רוסלאנד אויך, צו געבען די רוסישע אידען מעהר פרייהייט.

מיר דערוויסען זיך יעצט אז אונזערע פאדערונגען און ענטוישונגען האבען קיין ווירקונג ניט געהאט און אונזערע טענות זיינען געווען האלב דער אין גאנצען אונגערעכט.

וואָס אנבעלאנגט די אידישע וועלט-באנקירען און ביט זיי אויך ענגאנד און פראנקרייך, האבען זיי אפ נפאך קיין מאכט ניט געהאט צו דיקטירען רוסלאנד וואָס צו טהאָן. זיי זיינען גאר אליין דיקטירט געוואָרען פון רוסלאנד. זיי האבען צוליעב פאליטישע און דיפלאמאטישע אורזאכען עמזוזט נאכגעבען רוסלאנד פיעלע זאכען וואָס איז געווען געגען זייער אייגענעם וואונש. זיי האבען איינפאך עמזוזט אנקומען צו רוסלאנד, זיי האבען עזוזט איהר פריינדשאפט און איהר פראָטעקשאָן. און ניט נאר האבען זיי ניט בעקענט פאדערען פון איהר עמזוזט, נור זיי האבען גאר געמוזט אכגעבען פיעלע רוסישע פאדערונגען און פערלאנגען.

זיי האבען איהר געליהען געלד; זיי האבען זי אריינגעלאזען אין פער ריען און זיי האבען איהר אין פיעלע אנדערע פעלע אריינגעהאלפען, זיי האבען דאס געטהאן געגען זייער ווילען ווייל זיי האבען דאס געמוזט טהאן.

וואָס אנבעלאנגט וויעדער די רוסען זעלבסט, קומט אויס לויט דער ערקלערונג פון דעם רוסישען מיניסטער, אז רוסלאנד איז גאר געערעכט און אז איהר פאליטי בנוגע צו אידען איז געווייסערמאסען אן ערהרליכע.

"רוסלאנד, זאגט סאזאנאָוו, וויל ניט האבען די אידען ביי זיך אין לאנד, זי וויל פון זיי פטור ווערען און זי טוט פון זיי פטור ווערען און דערויבער ווייל זי וויל ניט גאנארען און ווייל זיי ניט געבען קיין שום האפנונג אויף בעזערע צייטען. זי איז ערהרליך בענוג, ניט צו פערשפרעכען זיי דאס וואָס זי האט ניט בדעה צו געבען און זי גיט זיי טאקי גארנישט. זי האט געטאכט איהר לאנד אונערטרעגליך. כדי זיי זאָלען רוסלאנד אליין פערלאזען, עס איז בלויז א וואונדער וואָס די אידען טהוען עס ניט אין עס איז זייער אייגענע שולד.

דאס זענען קלאהרע דבורים אין עס צייגט וועניגסטענס, אז די רוסען האבען אן אויסגעארבייטע שטארקע פאליסי בנוגע צו אידען.

רוסלאנד וויל אונז ניט, זי וויל אונז אריסיאגען. מיר זוכען דארטען זיבער גוואלד.

זי איז אויך גענוג זעלבסטשטענדיג צו טהאָן מיט איהר מדינה דאס וואָס זי וויל, זי האט פאר קיינעם קיין מורא ניט, קיינער קען איהר קיין דעה ניט זאגען.

עס פאלט דעריבער אזוי ווייט פאר איבעל אויף ענגלאנד און פראנקרייך וואָרום זיי האבען זיך פאר אונז ניט אנגענומען; ביי זיך אין לאנד האבען טאקי די ביידע רעגיערונגען געגעבען אידען אלע פריי־הייטען, אין רוסלאנד אבער האבען זיי ניט געהאט די מאכט צו טהאָן עטוואָס פאר אונז. זיי האבען געשוויגען, ווייל זייער ריידען וואָלט געווען נוצלאָז.

עס פאלט אויך אזוי ווייט די טענה, אז רוסלאנד זוכט נור אינזער בלוט, וואָס איז ניט די ווירקליכקייט, רוסלאנד וויל אונז ניט האבען ביי זיך אין לאנד, זי האט אונז געגעבען אויף דעם טויזענדער אנצהערעניש און אויב מיר אידען מאכען זיך נוי וויסענדיג, איז עס ניט איהר שולד.

על פי ישר און על פי שכל, איז טאקי דער פערלאנג צו אריינטרייבען די אידען פון א לאנד, וואו זייערע עלטער-זיידעס זיינען געבוירען אין ווארנ. ווייס ניט קיין עהרליכער, אבער פון דעסטוועגען, איז עס ניט אזוי פערברעכעריש ווי מאָרדען און רויבען לשם מאָרד און רויבעריי. עס איז אנין מעגליך, אז ווען די אידען זאָלען האבען א רעגיערונג אין ארץ ישראל ווען זיי זאָלען געפינען א פרעסידער עלעמענט, וואָס וואָלט געהאט אויף זיי אזא איינפלוס, ווי עס האבען די אידען אויף די רוסען, וואָלטען די אידען אויך געזוכט א מיטעל ווי פון יענעם עלעמענט פטור צו ווערען, ניט מעהר, די אידען וואָלטען זיך ניט בענוצט מיט אזעלכע גרויזאמע מיטלען ווי די רוסען בענוצען זיך. אבער אויף דערויף זיינען דאך די רוסען אין אלגעמיין ניט קיין צופיעל ציוויליזירטע מענשען.

רוסלאנד, זאגען מיר, איז בערעכטיגט צו איהר פערלאנג, אז די אידען אלען איהר מדינה פערלאזען. זי איז צו דעם אזוי בערעכטיגט, ווי א לענדלארד איז בערעכטיגט צו וועלען ארויסטרייבען זיין מענאנט. דאס מעג זיך זיין נים מאָראליש, אבער געזעצליך איז עס, וועניגסטענס לויט די געזעצען פון רוסהער מאכט און קראפט.

די אידישע צרות דארטען, גענומען אין ענגען זין, זיינען פערדיענטע ווי ווערען געהאלטען אלס ניעדריגע שקלאפען. זיי האבען דאס רעכט צו בעפרייען זיך, נור זיי ווילען ניט, זיי פרעטענדירען ליעבע צו די בעלי בתים, צו דעם ווירטס קולטור און שפראך און דעריבער בזיערט מען זיי די שקלאפישע אויערען זייערע.

וואָס איז רוסלאנד שולדיג, אז די אידען זעלבסט זוכען ניט פאר זיך קיין תכלית, אז די אידישע פאַרשטעהער פון דער גאנצער וועלט ווילען זיך פאר זייערע אייגענע ברידער ניט אָנ נעהמען:

און ווען מיר זאָלען דערצו צולעגען די אלטע בבא מעשה פון אידישען רייבטהום אין וועלכער די רוסען גלייבען אזוי, און די מעשים פון די רוסישע אידישע רעוואָלוציאָנערען געגען דער דארטיגע רעגיערונג אויף עס דען א וואונדער אז די רוסישע ביוראָקראטיע פערפאָלגט די דארטיגע אידען אזוי ביטער?

פון זייער אייגענעם שטאנדפינקט זיינען די רוסען אלזו געערעכט. רוסטענה'ן זיך מיט זיי, האבען מיר דערצו ניט די מאָדערנע נויטווענדיגקייטען, די קאנאנען מיינען מיר, טאָ ווער וועט ענדליך בלייבען גערעכט? און אויב מיר זוויסען אז מיר מוזען פערשפּילען, טאָ וואָרום טאקי עטען מיר זיך ניט אין צייט? וואָרום האבען מיר זיך ניט גערעטעט ווי יעצט?

מיר הערען יעצט קלאהרע דבורים פון א רוסישען מיניסטאר, אז אידען האבען בלויז איין איינציגע ברירה, און דס איז צו פערלאזען רוס־לאנד; מיר הערען אויך אז די אבערייגע אידען־פריינדליכע מדינות ענגלאנד און פראנקרייך צוזאמען מיט אונזערע רייכע קאפיטאליסטען דאר־טען, קענען אין דעם וועניג אדער גארנישט העלפען, און עס פרעגט זיך יעצט די פראגע, וואָס וועלען די אידען טהון נאך דער מלחמה?

וועלען זיי דארטען פערבלייבען שקלאפען און בלוטען? וועלען זיי דארטען פערבלייבען אלס אינגעווינשטע בירגער זיצען איבער געוואלד?

וועלען זי ך די אבערייגע, מעהר־גליקליכע אידען ניט פערטראכטען וועגען ארויסראטעווען די רוסישע אידען בעצייטענס?

עס איז איינס פון די ביידע, ענטוועדער מיר מיזען ווערען טהעטיג און אויסגעפינען מיטלען ווי צו ארויסראטעווען אונזערע ברידער פון די רו־סישע הענט גאר אין גאנצען, אדער מיר דארפען זיך אויפהערען מאכען גאריש מיט האפנונגען אויף ישועות פון ניקאלאיען, דירעקט פון איהם אדער דורך דער אריינמישונג פון אנדערע.

רייד און טענית זיינען ארויסגעוואָרפען, מען מוז אָנפאנגען עטוואָס טהאן. אלע האפענונגען אויף בעפערע צייטען זיינען ניט ווערטה קיין בלאָז, די רוסישע אידען מוזען געדעמעט ווערען דורך אויסוואנדערונג.

אויסוואנדערונג אדער פערניכטונג, די רוסישע אידען־פריינדליכע אינטערע רייכע קאפיטאליסטען דאר־טען, קענען אין דעם וועניג אדער גארנישט העלפען, און עס פרעגט זיך יעצט די פראגע, וואָס וועלען די אידען טהון נאך דער מלחמה?

וועלען זיי דארטען פערבלייבען שקלאפען און בלוטען? וועלען זיי דארטען פערבלייבען אלס אינגעווינשטע בירגער זיצען איבער געוואלד?

וועלען זי ך די אבערייגע, מעהר־גליקליכע אידען ניט פערטראכטען וועגען ארויסראטעווען די רוסישע אידען בעצייטענס?

עס איז איינס פון די ביידע, ענטוועדער מיר מיזען ווערען טהעטיג און אויסגעפינען מיטלען ווי צו ארויסראטעווען אונזערע ברידער פון די רו־סישע הענט גאר אין גאנצען, אדער מיר דארפען זיך אויפהערען מאכען גאריש מיט האפנונגען אויף ישועות פון ניקאלאיען, דירעקט פון איהם אדער דורך דער אריינמישונג פון אנדערע.

רייד און טענית זיינען ארויסגעוואָרפען, מען מוז אָנפאנגען עטוואָס טהאן. אלע האפענונגען אויף בעפערע צייטען זיינען ניט ווערטה קיין בלאָז, די רוסישע אידען מוזען געדעמעט ווערען דורך אויסוואנדערונג.

אויסוואנדערונג אדער פערניכטונג.

ה. הירש.

די דייטשען אין אנטווערפען

אנטלאפענער איד פון בעלגיען דערצעהלט זיינע ערפאהרונגען צום "אידישען זשורנאל". — שוידערליכע איינצעלהייטען. — די אידישע לאגע פון יענער שטאדט. — רוסישע אידען געהען אין די גאסען און זינגען "באזשע צאריא חראני" — בעלגישער קעניג רעדט צו דיא סאלדאטען און מונטערט זיי אויף צום קריעג. — דייטשע זעפעלינס אין זייערע באמבעס פערהיטען די אריטע קוואַרטאלען. — מענשען גע־צוואונגען צוגראבען טרענטשעס. זעפעלינען בעגלייטען די אנטלאָ־פענע. — האספיטעלער פאר פערוואונדעטע און דייטשע פריזאנערס:

א לעבעדיגער ערות פון אלעם וואָס איז פאָרגעקומען אין דער גרויסער בעל־נישער שטאָדט אנטווערפען ווען זי איז בעלאגערט און גענומען געוואָרען פון די דייטשען געפינט זיך יעצט דא אין טאָ־ראנטא.

וואָלף לעווין, א יונגער אידישער בחור, וועלכער איז געווען אין אנטווערפען צוויי יאהר צייט, האט זיך דאָרט גע־עהרענט פאר א דיימאנד שניידער, איז מיט אלע אנדערע אנטלאפענע געקומען אין לאנדאן ענגלאנד אנטלויפענדיג פון אנטווערפען. פון לאנדאן האט מען איהם אבגעשיקט אהער אין קאנאדא.

דיי איינצעלהייטען וועלכע וואָלף לעווין ערצעהלט זיינען שוידערליכע. עס ווילט זיך גאר ניט גלויבען אז עטוואָס אזוינס קען אין דער ווירקליכקייט פאסירען. נור שרעק און די צובראָכענקייט וואָס עס לינט נאך יעצט אויף'ן געזיכט פון דעם אידישען יונגען מאן איז א גוטע גא־טאוויז אז אלעס וואָס ער דערצעהלט איז ריכטיג.

עס ווייזט אויף די ראָליע וועלכע אונ־זערע אידען שפּיעלען אין דער יעצטיגער מלחמה, און וויפיעל גלגולים זיי געהען דורך ביז זיי שלאגען זיך אַ צו א בריעג. א ביישפיעל קען טאקי גענומען ווערען פון וואָלף לעווין, אז בסך הכל איז ער א סמאראנאער פון מינסקער גובערניע, גע־ווען איז ער אין אנטווערפען, פון דארטען אנטלאפען אין לאנדאן ענגלאנד, פון לאנ־דאן האט ער מיט צרות אויסגעווינדען מען זאָל איהם אבשיקען אין קאנאדא, און דא איז אויך ניט זיין פלאץ, ער דארף נאר זיין ביי זיינע פערוואונדעטע אין ניו יארק וואוהין מען וויל איהם שיקען יעצט ניט אריינלאזען.

ווען די דייטשען האבען אנגעפאנגען א לוי־פעניש צו די פערשידענע קאנסולאטען ווער צום רוסישען און ווער צום פראנצוי־זישען. די אידען וועלכע האבען נאר ניט געהאט וואוהין צו לויפען זיינען געלאפען צו די אמעריקאנער קאנסולאטען, און די אידען וועלכע האבען געקאנט קריגען פון א קאנסולאט א ציינגניש אז זיי זיינען ניט קיין שפּיאנען זיינען געווען איבער־גלייקלאך די איבעריגע האבען געזוכט פערלאזען די שטאדט, און לויפען וואוהין זיי וועלען אזוי שרעקליך ווען ניט די דייטשע זעפעליגס און זייערע באמבעס.

אוי, די דייטשע באמבעס! פון יע־נען קראך פלעגט זיך די ערד אָנפאנגען צו בעוועגען, און אויף דעם פלאץ וואו די שטאדט פלעגט שטעהען שוין גרייט ארום די צוויי טיה־רען, זיי וואַרטען אויף די קרבנות. וועל־כער סאלדאט עס האט ניט דערלעבט גע־בראכט ווערען אין א האספיטאל ווער עס איז אויסגענאגען אונטערען מעסער און ווער עס האט זיך געגרייט נאך דער אפע־ראציאָן. עס איז געווען שרעקליך, א מעג־שען לעבען האט גאר קיין ווערטה ניט געהאט. אזוי ווי מיסט האט מען זיי אָנגע־וואָרפען אין די ווענען.

א שמחה פלעגט ווערען אין שטאָרט ווען די צייטונגען פלעגען אָנאָנסירען אז מען ברענגט דייטשע געפאנגענע. מען פלעגט לאזען אלעמען געהן זעהען. מענ־שען זיינען געלאפען ווי אויף א בייזען ווידער פונקט ווי מען וואָלט קיינמאָ־ל ניט געזעהען קיין דייטש. אין ווי א דייטש וואָלט עפּעס געווען א חיה וועלכע געפינט זיך אונטער די הרי חושך. אלע מאָל האט זיך אבער ארויסגעגעווען אז די צייטונ־גע זי האבען שרעקליך איבערטריבען.

איין צייטונג האט אין א טאָג אנאָנ־סירט אז די בעלגישע סאָלדאטען האבען געבאפט גאנצע צוויי הונדערט דייטשען קאוואלעריע, אולאנער. טויזענדער מענ־שען זיינען געשטאנען און ערוואַרטעט דעם צוג וועלכער וועט ברענגען אזא גרוי־סען טראנספּאָרט דייטשען. ווען די טריין איז אָנגעקומען האט מען אונטער א גוואל־ד־יגער וואך געבראכט צעהן דייטשע אינ־פאנטעריע סאָלדאטען. אן אנדער טאָג האט זיך פון נאָך אזא גרויסער אנאָנסע אויסגעלאָזען אז מען האט געבראכט א דייטש וועלכער איז געפאהרען אויף א מאָטאָר־סייקעל. דיעזען דייטש האט מען אומגעפיהרט אין אלע גאסען צו ווייזען פאר די איינוואָהנער.

גרויס פרייד האט געהערשט אין שטאָרט ווען עס זיינען אָנגעקומען טראנס פּאָרטען ענגלישע סאָלדאטען וועלכע זיי־נען געקומען העלפען פערטהיידיגען דיא שטאָרט.

זיי זיינען געקומען אין גרויסע אויטאָ־מאָבילס. די גאנצע שטאָרט איז זיי ארויס אנטקעגען און זיי בעגעגענט. מיט הורא געשריי. זיי האבען פערנומען פיעלע פעסטונג און דאן האט זיך אָנגעפאנגען די רעכטע בעלאגערונג אויף אנטווערפען.

אין שטאָרט איז מען געוואָרען פיעל שטערענער. מיליטער זיינען געשטאנען אויסגעשטעלט אין אלע גאסען גאנצע שורות־ווייס, קיין ציווילנע מענשען האט מען ניט דורכגעלאזען אהן א ציינגניס. פיע־לע בעלגישע סאָלדאטען זיינען דערשאָסען געוואָרען ווייל עס האט זיך ארויסגעוויע־זען אז זיי זיינען געווען דייטשע שפּיאָ־נען. פון ציווילנע מענשען איז שוין אב־גערעדט, זיי זיינען דערשאָסען געוואָרען אויף דעם קלענסטען חשד. די לאנע האט זיך געגנומען פערשלימערען יעדען טאָג. עס איז געווען סכנה צייט. קעניג אלבערט אליין איז געקומען און האט געהאלטען רעדעס פאר'ן עולם און פאר די סאָלדאָ־טען. ער האט זיי אויפגעמונטערט זיי זאָ־לען זיך האלטען פעסט און ניט אָבגעבען אנטווערפען. עס האט אבער גאר ניט גע־האָלפען. מיטוואך און דאָנערשטאָג דיא לעצטע טעג סכנה איז געוואָרען געפעהר־ליך. באמבעס זיינען געפאלוינען פון היפעל ווי רעגען. יעדע 15 מינוט פלעגט מען א באמבע אין אן אנדער טהייל פון שטאָט.

מען האט אויסגענומען אלע איינ־וואָהנער און מען האט זיי געשטעלט נראָ־בען טרענטשעס אין די פאָרשטעדט פון אנטווערפען, אין זיידענבורג, קאפּלין און פיט. מען האט צוגעלאָזט צו צאָהלען צו 5 פראנק אמאָל פאר דער ארבייט אבער קיין געלד האט מען ניט געצאָהלט בלויז עסען פלעגט מען געבען, און ארבייטען אהן אויפהער.

צוויי רוסישע יונגע לייט וועלכע האָ־בען געארבייט ביי די טרענטשעס אין קאפּלין, זיינען דערשאָסען געוואָרען צו־ליעב זייער נייגערינגקייט. זיי זיינען גע־פאהרען אין אמעריקא און צוליעב דער מלחמה ווייגען. זיי פערהאלטען געוואָרען אין אנטווערפען. מען האט זיי אויך צו־גענומען צו דער ארבייט. ווען זיי האבען אויסגעגראָבען די טרענטשעס זיינען זיי גענאגנען אביסעל בעקוקען די פעסטונגען ווארט האט מען זיי געכאפּט און אָנגעגע־מענדיג זיי פאר דייטשע שפּיאָנען האט מען זיי דערשאָסען. שפּעטער האט זיך ארויסגעוויעזען דער טעות.

אין א געוויסען פריהמאָרגען דאס איז געווען דער לעצטער טאָג סכנה האט מען געהייסען אלעמען פערלאָזען די שטאָדט. ווער עס קען יענער זאָל אנטלויפען. דיא דייטשע קאנאָנען קראכען האבען זיך אנין גוט געהערט. די הייזער מיט דער אנצער ערד האבען זיך געטריסעלט. אויף אנטווערפען האָט זיך אויסגעגאָסען אמטעס צאָרן. פון די פעסטונגען זיינען גע־פלויגען דייטשע שאָרפּעלען און גע־דער הויף באמבעס. א גאנצער סקאדראָן וועפּעלינס זיינען אָנגעקומען. אויף'ן שטאָדט, ווי מיט א כמארע האבען זיי צו־געדעקט דעם הימעל און האבען אָנגעפאנ־גען ארונטערצווארפען באמבעס. ווען מיר זיינען געקומען צו לויפען צום באנהויף פון וואגען עס האט געוואָלט אָבגעהן דער צוג נאך אסטענד האבען מיר אויסגעפונען אז די רעלסען זיינען שוין געווען איבער־געשניטען. אלע האבען זיך געלאָזט לויי־פען צו דער אנדער זייט אויסען שטאָדט. די געשריי פון די מענער, פרויען און קינדער, ווען איך זיי פערגעסען זאָ לאנג־יין אויך וועל לעבען. דאס איז געווען א אראָעסיאָן פון יאמער און אונגליק, וועל־כע בלויז א גאנץ ווילדע פאנטאזיע קען זיך דאס פאָרשטעלען.

פיעלע פרויען און קינדער זיינען גע־פאלען טויט לעצטער טאָג סכנה האט מען געהייסען אלעמען פערלאָזען די שטאָדט. ווער עס קען יענער זאָל אנטלויפען. דיא דייטשע קאנאָנען קראכען האבען זיך אנין גוט געהערט. די הייזער מיט דער אנצער ערד האבען זיך געטריסעלט. אויף אנטווערפען האָט זיך אויסגעגאָסען אמטעס צאָרן. פון די פעסטונגען זיינען גע־פלויגען דייטשע שאָרפּעלען און גע־דער הויף באמבעס. א גאנצער סקאדראָן וועפּעלינס זיינען אָנגעקומען. אויף'ן שטאָדט, ווי מיט א כמארע האבען זיי צו־געדעקט דעם הימעל און האבען אָנגעפאנ־גען ארונטערצווארפען באמבעס. ווען מיר זיינען געקומען צו לויפען צום באנהויף פון וואגען עס האט געוואָלט אָבגעהן דער צוג נאך אסטענד האבען מיר אויסגעפונען אז די רעלסען זיינען שוין געווען איבער־געשניטען. אלע האבען זיך געלאָזט לויי־פען צו דער אנדער זייט אויסען שטאָדט. די געשריי פון די מענער, פרויען און קינדער, ווען איך זיי פערגעסען זאָ לאנג־יין אויך וועל לעבען. דאס איז געווען א אראָעסיאָן פון יאמער און אונגליק, וועל־כע בלויז א גאנץ ווילדע פאנטאזיע קען זיך דאס פאָרשטעלען.

פיעלע פרויען און קינדער זיינען גע־פאלען טויט לעצטער טאָג סכנה האט מען געהייסען אלעמען פערלאָזען די שטאָדט. ווער עס קען יענער זאָל אנטלויפען. דיא דייטשע קאנאָנען קראכען האבען זיך אנין גוט געהערט. די הייזער מיט דער אנצער ערד האבען זיך געטריסעלט. אויף אנטווערפען האָט זיך אויסגעגאָסען אמטעס צאָרן. פון די פעסטונגען זיינען גע־פלויגען דייטשע שאָרפּעלען און גע־דער הויף באמבעס. א גאנצער סקאדראָן וועפּעלינס זיינען אָנגעקומען. אויף'ן שטאָדט, ווי מיט א כמארע האבען זיי צו־געדעקט דעם הימעל און האבען אָנגעפאנ־גען ארונטערצווארפען באמבעס. ווען מיר זיינען געקומען צו לויפען צום באנהויף פון וואגען עס האט געוואָלט אָבגעהן דער צוג נאך אסטענד האבען מיר אויסגעפונען אז די רעלסען זיינען שוין געווען איבער־געשניטען. אלע האבען זיך געלאָזט לויי־פען צו דער אנדער זייט אויסען שטאָדט. די געשריי פון די מענער, פרויען און קינדער, ווען איך זיי פערגעסען זאָ לאנג־יין אויך וועל לעבען. דאס איז געווען א אראָעסיאָן פון יאמער און אונגליק, וועל־כע בלויז א גאנץ ווילדע פאנטאזיע קען זיך דאס פאָרשטעלען.

אין א טהיער־גארטען, אבוואהל זיי זיי־נען אונבעוואפענט און ארומגערינגעלט פון א וואך.

צום ערשטען מאָהל, ערקלערהרט דער שרייבער פון ארטיקעל פ. ארזוביעוו, האָב איך בענעגענט די געפאנגענע אין ווילנא.

ביי 30 געפאנגענע האבען זיך געפונען אויף'ן וואָזאל ארומגערינגעלט פון דיא מענגע פאסאזשירען, וואָס האָט זיי מיט נייגירדע אָנגעקוקט.

די מערהרסטע פון זיי האבען ניט גע־האט אויף זיך זייערע גלאנצעדיגע קאס־קעס, אָן אנשטאט דעם זיינען זייערע קעפּ בעדעקט געווען מיט פערשיעדענע היט־לען, אָנפאנגענדיג פון אלטע היטעל פון א רוסישען סאָלדאט, ביז א צודעק גע־מאכט פון א פּראָסט נאָז־טיכעל.

די דייטשע קאסקע, איז היינט צו טאָג אין רוסלאנד א ווערטהפולע סחורה, אלס א "טראפעע" און די דייטשען פעריקי־פען עס נאנץ גערן.

עס טרעפען אויף פעלע, ווען א דייט־שער סאָלדאט וויל זיך ניט שיידען מיט זיין גלאנצעדיגער קאסקע, און ווען ער מוז זיך פאָרט מיט איהר שיידען, רייסט ער כאָטש פון איהר ארונטער דעם בעגילדע־טען אדלער.

בלויז אלע געפאנגענע האָב איך בע־מערקט א מיידער גלייכגילטיגען בליק.

זיי האבען אלע געציטערט פון קעלט.

ביסלאכווייז האבען זיי זיך אויף צו־געוואָהנט צו אלע נייגערינג, וועלכע האָ־בען זיי ארומגענומען ווי מיט א רינג.

איך האָב זיי געפרעגט, ווי אזוי זיי פיהלען זיך, אויף וועלכען זיי האבען מיר געענטפערט, אז זיי האבען זיך ניט אויף וואָס צו בעקלאָגען.

מען בעהאנדעלט זיי מענשליך, מען גיט זיי דאָס זעלבע עסען, ווי דיא אנדערע רוסישע סאָלדאטען, און די קראנקע (מעהרהסטענס פון פערקיהלונגען) בעקומען מעדיצינישע הילף.

די ערשטע צוויי מעת לעת, האבען זיי זיך בעקלאָגט, האבען זיי קיין טאָ־באק ניט געהאט, מען האָט עס אפילו פאר געלד ניט געקענט בעקומען, אבער דאָ קרענען זיי עס שוין יא צו קויפען.

בלויז איין זאך וואָלטען זיי וועלען מען זאָל זיי שוין ענדליך צוברענגען צום פלאץ, וואָס איז פאר זיי בעשטימט.

זיי וואָלטען שוין וועלען זעהען סי־ביר, פאר וועלכען זיי האבען אזוי שטארק מורא.

אויף מיין ענטפער, אז סיביר איז גאָר ניט אזוי שרעקליך. האבען זיי בלויז געשאָקעלט מיט די קעפּ.

פון יענע בעגעגענעניש אָן, ערקלערהרט ווייטער דער שרייבער, האָב איך זיך ניט שיידען פון דער גאנצעדיגער קאסקע, און ווען ער מוז זיך פאָרט מיט איהר שיידען, רייסט ער כאָטש פון איהר ארונטער דעם בעגילדע־טען אדלער.

בלויז אלע געפאנגענע האָב איך בע־מערקט א מיידער גלייכגילטיגען בליק.

זיי האבען אלע געציטערט פון קעלט.

ביסלאכווייז האבען זיי זיך אויף צו־געוואָהנט צו אלע נייגערינג, וועלכע האָ־בען זיי ארומגענומען ווי מיט א רינג.

איך האָב זיי געפרעגט, ווי אזוי זיי פיהלען זיך, אויף וועלכען זיי האבען מיר געענטפערט, אז זיי האבען זיך ניט אויף וואָס צו בעקלאָגען.

מען בעהאנדעלט זיי מענשליך, מען גיט זיי דאָס זעלבע עסען, ווי דיא אנדערע רוסישע סאָלדאטען, און די קראנקע (מעהרהסטענס פון פערקיהלונגען) בעקומען מעדיצינישע הילף.

די ערשטע צוויי מעת לעת, האבען זיי זיך בעקלאָגט, האבען זיי קיין טאָ־באק ניט געהאט, מען האָט עס אפילו פאר געלד ניט געקענט בעקומען, אבער דאָ קרענען זיי עס שוין יא צו קויפען.

בלויז אין זאך וואָלטען זיי וועלען מען זאָל זיי שוין ענדליך צוברענגען צום פלאץ, וואָס איז פאר זיי בעשטימט.

זיי וואָלטען שוין וועלען זעהען סי־ביר, פאר וועלכען זיי האבען אזוי שטארק מורא.

אויף מיין ענטפער, אז סיביר איז גאָר ניט אזוי שרעקליך. האבען זיי בלויז געשאָקעלט מיט די קעפּ.

פון יענע בעגעגענעניש אָן, ערקלערהרט ווייטער דער שרייבער, האָב איך זיך שוין געשטראָפען מיט פיעל געפאנגענע.

איך זעה איז כמעט יעדען טאָג, לעבע־דיגע און טויטע, געזונטע און פערוואונדע־טע, אפיציערען און סאָלדאטען, אלטע גרויע וועטעראנען, און אהן־וואונסעדיגע אינגלאך, פרייוויליגע, לאנדשטורמיסטען און די העלדישע גווארדיע, מיט זילבערנע שטערענס אויף די קאסקעס, א גאנצע פּראָצעסיע פון דיעזע אבגעריסענע פון דער דייטשער ארמיי.

צווישען זיי האָב איך בעגעגענט פיעלע פערזאָנען, פערשידענארטיגע טיפען פון וועלכע איך פערצייכען די וויכטיגסטע.

* * *

מאָריץ פייפער, אן אונטעראָפיציר פון א רעזערוו גווארדיע רעגימענט.

א געבוירענער איז ער פון ארום בער־לין, און איז א מעכאניק. ער איז פער־וואונדעט געוואָרען אין ביידע הענד און האָט נאָך אויסערדעם א פּאאר איבערגע־בראָכענע ביינער.

ווען זיין רעגימענט האָט זיך צוריקגע־צויגען איז ער געבליבען ליגען אין הויז פון דעם וואלד־וועכטער.

פיער טעג איז ער דארטען אזוי געלע־גען אהן שום הילף, ביז וואנען די רוסישע סאניטאָרען האבען איהם צופעליג געפו־נען.

ווען מען האָט איהם געבראכט צו א לאזארעט, זיינען אלע אנווזענדע ער־שטוינט געוואָרען.

ארום די וואונדען איז שוין געווען ווילד־פייש, און מען האָט איהם געמוזט ביידע הענד אָבשניידען.

מען האָט זיך אָנגעהויבען גרייטען צו דער אָפּעראציע.

פייפער האָט געוואוסט וואָס איהם ער־וואַרט, ער איז אָבער געווען רוהיג, און האָט מיר העפליך בעדאנקט, ווען איך האָב איהם אריינגעלעגט א פּאאר אויסערגע־וועהנליכע אויגען.

לויט מיינע איבערצייגונגען בין איך א סאָציאל־דעמאָקראָט, האָט ער אָנגעהויב־ן (פארטזעצונג אויף פיידזש 5.)

דייטשע געפאנגענע אין רוסלאנד

זיי שרעקען זיך פאר סיביר. — א דייטשער סאָציאל דעמאָקראט בעשול־דיגט די אפיצערען, דייטשע סאלדאטען פערקויפען זייערע גלענצענדע קאסקעס פאר געלד.

אין דער רוסישער צייטונג "רעטש" בעשרייבט איהרער א מיטארבייטער איי־נינע געשפּרעכען, וואָס ער האָט געהאט מיט די דייטשע געפאנגענע, וועלכע זיינען געבראכט געוואָרען קיין רוסלאנד.

די נייגערינגקייט צום שונא, ערקלעהרט דער שרייבער פון דעם ארטיקעל, אנצ־

באמבע פלעגט פאלען פלעגט גלייך אויס־ברעכען א פייער און די פייערלייטע פלע־ען האבען וואָס צו טהאָן.

אז א מענש איז געטראפען געוואָרען זון אזא באמבע, איז ניט געווען ווערמע, צו בענראבען, ווייל דער קרעפּער פלעגט צוירסען ווערען אויף קליינע שטיקלאך ווי שפּענער ווען מען האקט האָלץ.

שוידערליך זיינען געווען אזעלכע סצענעס, טראָצדעם וואָס די שטאָדט איז געהאלטען געוואָרען אין דער פינסטער, פלעגען דאך באמבעס געוואָרפען ווערען אויף ביינאכט. אילומינאציעס פלעגען ווע־רען אין שטאָדט ווען אזא באמבע האט געפאלען, אבער ווי געזאָגט, האבען זיך די איינוואָהנער צו דעם אזוי צוגעוואָהנט ווי עס וואָלט געווען א גאנץ נאטירליכע זאך.

מערקווירדיג איז דאָס, וואָס קיין באמבעס זיינען ניט געוואָרפען געוואָרען אויף די אָרימע קוואַרטאלען. עס האָט אויסגעקוקט ווי די דייטשען וואָלטען ספּע־ציעל אויסגעקליבען די רייכע פאלאסטען, עס קייזערס פאלאסט און באנק הייזער און אויף זיי ווארפען באמבעס. ווער ווייס ווי די דייטשען!

ווען די דייטשען האבען שוין אריינגע־מארשירט גאנץ ווייט אין בעלגיען איז די לאנע אין אנטווערפען פיעל פערשליי־מערט געוואָרען. פון פיעלע שטעדט אָגן שטעדטלאך ארום אנטווערפען זיינען די מענשען געקומען צוליעפען אין אנטווער־פען, דארט צוגעפינען א מקום מנוחה. עס זיינען אָנגעלאָפען אזוי פיעל מענשען אז עס איז פשוט קיין פלאץ ניט געווען פאר אלעמען. פון צאָהלען רענט איז געווען אָב גערעדט, דער מיליטערישער קאָמאנדער האָט ארויסגעגעבען א בעפעהל קיין רענט זאָל ניט געצאָהלט ווערען אָבער עס איז געווען וואו א נאכט איבערצו אלאָפען די. פערשיעדענע קאָנסולאטען האבען ארויבערגעפיהרט פיעלע מענשען אויף אל־טע שיפען וועלכע זיינען געשטאנען אין די פּאָרטען. די מעהרהסטע פלעצער זיינען פון זיי פערנומען געוואָרען פאר האָס־פיטעלער. מאסען פערוואונדעטע סאָלדאָ־טען פלעגען געבראכט ווערען אין דיעזע האָספיטעלער, און די שוואַרצע וועגען פלעגען זיין אימער בעשעפטיגט מיט ארויסטראגען פון דן האָספיטעלער דיא טויטע. אָט קומט אָן א טראנספּאָרט פערוואונדעטע און די שוואַרצע וועגען שטעהען שוין גרייט ארום די צוויי טיה־רען, זיי וואַרטען אויף די קרבנות. וועל־כער סאָלדאט עס האָט ניט דערלעבט גע־בראכט ווערען אין א האָספיטאל ווער עס איז אויסגענאגען אונטערען מעסער און ווער עס האָט זיך געגרייט נאך דער אפע־ראציאָן. עס איז געווען שרעקליך, א מעג־שען לעבען האָט גאָר קיין ווערטה ניט געהאט. אזוי ווי מיסט האָט מען זיי אָנגע־ווא